

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.18>

Ю. І. Шовкун

кандидат юридичних наук,
докторант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету
внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕНЬ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН ЧЕХІЇ, ПОЛЬЩІ ТА РУМУНІЇ)

У статті досліджено досвід правового регулювання обмежень та заборон, що застосовуються до державних службовців Чехії, Польщі, Румунії. Зазначено, що Обмеження та заборони для публічних службовців є подібними до тих, що існують в нашій країні. Наприклад, при вступі на публічну службу особа повинна мати відповідний вік, рівень освіти, громадянство, володіти державною мовою, бути дієздатною, не мати судимості або притягнення до відповідальності за правопорушення в сфері службової діяльності. Також проаналізовані вимоги до осіб, які вступають на публічну службу, особливості їх правового статусу та зміст основних обмежень, яких вони мають дотримуватися під час виконання посадових обов'язків. На підставі проведеного порівняльно-правового аналізу визначені перспективні напрями використання відповідного досвіду в частині оптимізації нормативно-правових актів України, які регулюють правовий статус публічного службовця, а також зроблено наступні висновки. По-перше, звичайно мова йде про розширення або уточнення правового режиму обмежень для державних службовців, шляхом ухвалення окремих нормативно-правових актів щодо запобігання конфлікту інтересів, отриманню подарунків, пільг чи інших переваг, здійснення публічними службовцями підприємницької або іншої оплачуваної діяльності. По-друге, доцільним є ухвалення окремого нормативного акту щодо викривачів неправомірних дій в сфері службових відносин. Чинний Закон України «Про запобігання корупції» регулює це питання тільки по відношенню до корупційних правопорушень. В той же час законодавство зарубіжних країн розуміє галузь діяльності викривачів дещо ширше: вчинення службових злочинів та адміністративних правопорушень, викриття неетичної поведінки тощо. По-третє, в зарубіжних країнах встановлені чіткі правила щодо лояльності до публічної служби, які стосуються обмежень в наданні відповідних коментарів та оцінних суджень, заборони використання логотипів, зображень, особистої інформації, в ситуаціях, що можуть підірвати її авторитет або викликати сумнів в неупередженості службовця.

Ключові слова: державна служба, публічний службовець, державний службовець, обмеження, заборона, праве забезпечення, міжнародний досвід.

Постановка проблеми. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 остаточно зафіксувала прагнення держави до набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Принципи та стандарти, закладені в цьому документі, визначають важливість реформування сектору публічної служби, запро-

вадження дієвих антикорупційних практик, прозорість використання державних коштів, сприяння антидискримінаційним процедурам при проходженні державної служби, а також при здійсненні будь-якої трудової діяльності, в т.ч. й приватному секторі.

Окрім вищевикладеного природним є те, що процес системної інтеграції нашої країни до Європейського співтовариства повинен супроводжуватися використан-

ням найкращих світових практик організації діяльності, як всього інституту публічної служби, так і конкретного публічного службовця.

Аналіз останніх публікацій. У вітчизняній адміністративно-правовій літературі існує чимало наукових робіт, присвячених питанням організації публічної служби в зарубіжних країнах. Серед таких розробок слід відмітити праці Т.С. Аніщенко, М.Д. Денисова, Я.В. Качана, А.І. Неділько, О.Г. Середи [1–5]. Крім цього також слід згадати дослідження А.В. Іваниці, М.М. Прокоф'єва щодо особливостей проходження публічної служби в системі сектору безпеки та оборони [6–7]. Разом із цим питання правового регулювання обмежень, які застосовуються до публічних службовців під час вступу на служби та її подальшого проходження, переважно, перебувають поза межами уваги наукової спільноти, що дає змогу впевнено говорити про актуальність та доцільність пропонуваної теми публікації.

Метою статті слід визначити проведення аналізу нормативно-правового регулювання обмежень та заборон, що застосовуються до державних службовців у провідних країнах Європейського Союзу (Чехії, Польщі, Румунії), а також вироблення пропозицій щодо імплементації кращих зарубіжних підходів в національну практику.

Викладення основного матеріалу. До кандидатів на публічну службу в Чеській Республіці пред'являються наступні вимоги: громадянство Чеської Республіки, громадянство іншої держави-члена Європейського Союзу; вік від 18 років, дієздатність, наявність бездоганної репутації; необхідний відповідний рівень освіти та стан здоров'я. Кандидат, який не є громадянином Чеської Республіки, повинен підтвердити знання чеської мови шляхом складання іспиту, крім випадків, якщо він може підтвердити факт того, що він закінчив принаймні 3 класи початкової, середньої школи або університету, де навчання проводилося чеською мовою.

Критерієм невідповідності вимозі бездоганної репутації є випадки, коли претендент був засуджений за умисний злочин або за злочин проти порядку управління,

за винятком, якщо судимість не була знята або погашена у встановленому порядку. В той же час допуск таких осіб до участі в конкурсі здійснюється лише після закінчення 5 років з моменту набрання цими рішеннями законної сили.

Законом Чеської Республіки «Про державну службу» також передбачені наступні обмеження для працевлаштування або виконання службових обов'язків на державній службі: 1) не може бути державним службовцем депутат, сенатор, член Європейського парламенту, Президент Республіки, член Уряду або заступник члена Уряду, керівник Урядового апарату, суддя Конституційного Суду, помічник судді чи прокурора, поліцейський, військовослужбовець, суддя, прокурор; 2) державний службовець не може бути членом політичної партії та політичного руху, він також не може входити до складу органів управління або контролю юридичних осіб, які провадять господарську діяльність, крім випадків, коли він відряджений до цих органів у встановленому порядку; 3) державний службовець може виконувати іншу оплачувану діяльність, лише за попередньою письмовою згодою керівника. Це обмеження не поширюється на наукову, педагогічну, публіцистичну, літературну чи мистецьку діяльність, на діяльність експерта чи перекладача, що здійснює свою діяльність для суду чи іншої адміністративної установи [8].

В частині встановлення та реалізації антикорупційних обмежень в Чехії діють два закони – «Про конфлікт інтересів» від 27.04.2006 № 159/2006 та «Про викривачів» від 20.06.2023 № 171/2023. Перший встановлює: основні обов'язки державних службовців щодо недопущення конфлікту між їхніми особистими інтересами та інтересами держави, які вони зобов'язані просувати або захищати в силу своїх професійних обов'язків; порядок дій державних службовців щодо здійснення повідомлень про факти, які дають змогу здійснювати громадський контроль за їх діяльністю, контроль за їх майном, набутиям під час виконання функцій держави, подарунками чи іншим доходом, отриманим під час виконання службових обов'язків; порядок реалізації обмежень, що застосовуються

до державних службовців та відповідальність за їх порушення.

Крім державних службовців положення цього закону розповсюджуються на посадових осіб органів місцевого самоврядування, органів правопорядку, військовослужбовців, депутатів, членів Уряду, керівників та посадових осіб державних органів на яких не розповсюджуються положення закону Чехії «Про державну службу».

Державному службовцю за цим законом заборонено: 1) займатися підприємницькою діяльністю; 2) бути членом органу управління або контролю юридичної особи, яка здійснює підприємницьку діяльність; 3) перебувати в трудових або подібних відносинах поза державною службою [9].

Обмеження передбачене пунктом 1 не стосується управління власним майном, наукової, педагогічної, журналістської, літературної, мистецької чи спортивної діяльності, якщо особа не займається підприємницькою діяльністю у цих сферах. Державні службовці зобов'язані припинити відповідну діяльність не пізніше ніж протягом 30 днів з дати початку виконання своїх обов'язків за посадою. Також вони не можуть бути власником радіо- чи телевізійної компанії або видавцем періодичної преси.

З метою дотримання положень відповідного закону державний службовець має подавати у формі повідомлення (декларації) наступну інформацію: про наявність особистих інтересів, про іншу оплачувану діяльність; про доходи та зобов'язання, про майно. Міністерство юстиції Чехії створює електронний реєстр таких повідомлень та виступає його адміністратором [9].

Закон Чеської Республіки «Про викривачів» своїми положеннями встановлює: 1) процедуру подання та оцінки повідомлення про можливу протиправну дію; 2) умови надання захисту фізичній особі, яка зробила таке повідомлення; 3) компетенцію Міністерства юстиції Чехії у сфері захисту викривачів.

Повідомлення про викриття протиправної дії, в т.ч. з боку державного службовця має містити інформацію про

можливу протиправну дію, яка порушує вимоги національного законодавства або законодавства Європейського Союзу у сферах: фінансових послуг, державного аудиту, фінансових ринків; нарахування податку на прибуток підприємств; запобігання легалізації доходів, одержаних внаслідок злочинної діяльності та фінансування тероризму; захисту прав споживачів; безпеки харчових продуктів; безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів; захисту навколишнього середовища; радіаційного захисту та ядерної безпеки; економічної конкуренції, державних закупівель; корупційної діяльності; публічного порядку та безпеки; захисту персональних даних, безпеки електронних комунікаційних мереж та інформаційних систем. Законом також передбачається створення внутрішніх каналів прийняття повідомлень від викривачів, порядок оцінки таких повідомлень та реагування на них. Цим документом також визначаються права і обов'язки уповноважених осіб, що відповідають в органі (організації) за прийняття повідомлень від викривачів і мають бути призначені на посади у відповідних суб'єктах владних повноважень [10]. Таким чином в Чеській Республіці існують окремі нормативні акти з питань запобігання конфлікту інтересів та здійснення повідомлень про порушення державними службовцями відповідних обмежень. В той же час загальні обмеження та заборони для державних службовців є подібними до національної практики.

Відповідно до законодавства Республіки Польща на державну службу може бути прийнята дієздатна особа, яка є громадянином Польщі, не була засуджена за вчинення умисного злочину чи умисного фінансового злочину, має кваліфікацію необхідну для зайняття посади та бездоганну репутацію.

До складу корпусу державної служби Польщі, зокрема входять службовці, зайняті на посадах в таких державних органах і установах: канцелярія Прем'єр-міністра, центральні та місцеві органи виконавчої влади, Центральне слідче управління поліції, Управління внутрішніх справ поліції, Центральне управ-

ління по боротьбі з кіберзлочинністю, Управління Прикордонної служби тощо.

Базовим законом Республіки Польща «Про державну службу» до таких осіб застосовуються наступні обмеження і заборони: при виконанні службових обов'язків державний службовець не може керуватися індивідуальними чи груповими інтересами; державний службовець не має права публічно виявляти політичні погляди, брати участь у страйку чи протесті, суміщати роботу на державній службі з мандатом депутата, створювати політичні партії та брати участь у їх діяльності; державний службовець не може виконувати іншу оплачувану роботу без письмової згоди керівника установи або виконувати дії, що суперечать його посадовим обов'язкам або підривають довіру до інституту державної служби; на державній службі не можуть встановлюватися відносини підпорядкованості між подружжям та особами, які перебувають у спорідненості другого або першого ступеня [11].

У 1997 році в Польщі був прийнятий окремий Закон «Про обмеження провадження підприємницької діяльності особами, які виконують публічні функції». Так, відповідно до цього нормативного документу публічні службовці не можуть: бути членами правління, наглядової ради чи ревізійної комісії товариств комерційного права, а також бути довіреними особами акціонерів; бути арбітражними керуючими або заступниками арбітражних керуючих у справах про банкрутство; виконувати іншу діяльність у комерційних компаніях, яка може викликати підозру в їх упередженості; входити до складу правління, наглядової ради чи ревізійної комісії кооперативу або складу правління фондів, які здійснюють підприємницьку діяльність; володіти більш ніж 10% акцій комерційних товариств або частками, що становлять більше 10% статутного капіталу у кожному з цих товариств; особисто вести приватну підприємницьку діяльність або вести її спільно з іншими особами.

Публічні службовці зобов'язані подавати своєму керівнику декларацію про підприємницьку діяльність чоловіка/дружини – до призначення на посаду, а також про намір займатися такою діяльністю

або змінити її характер – під час виконання посадових обов'язків. Також вони зобов'язані подавати декларацію про свій матеріальний стан. У цій декларації зазначаються, зокрема, відомості про кошти, нерухоме майно, частки та акції комерційних товариств, а також дохід, отриманий службовцем або її подружжям від держави, іншої юридичної особи публічного права, органів місцевого самоврядування, їх об'єднань. У ній також повинні бути дані про ведення підприємницької діяльності та виконання функцій у товариствах чи кооперативах [12].

На додаток до вищезазначених нормативно-правових актів 06.10.2011 року Радою Міністрів Республіки Польща було прийнято постанову «Щодо дотримання засад державної служби та етики» [13]. Згідно з цим документом, дотримуючись принципів проходження публічної служби відповідній особі заборонено: приймати участь у страйках чи акціях протесту; упереджено ставитись до громадян і юридичних осіб; приймати винагороду від осіб, причетних до ведення адміністративної справи або оплати за виконання посадових обов'язків; звільнитися від виконання іншої оплачуваної роботи, якщо це може негативно вплинути на виконання посадових обов'язків; демонструвати особисті стосунки з людьми, які публічно відомі своєю діяльністю, особливо політичною, економічною, соціальною чи релігійною, не сприяти будь-яким групам інтересів.

Крім цього державний службовець: у визначених законом випадках забезпечує доступність інформації про наслідки своєї діяльності та прийняті рішення; при розробці нормативно-правових актів та прийнятті рішень прагне до забезпечення однозначності і зрозумілості вчинюваних дій; зберігає охоронювану законом таємницю; забезпечує прозорість відносин з особами, які виконують політичні функції, враховуючи, що ці відносини можуть підірвати довіру до політичної нейтральності службовця [13].

Заборони та обмеження, що застосовуються до публічних службовців Польської Республіки, в основному, є схожими до тих, що існують в нашій країні. Разом із цим слід вказати на можливість бути

акціонерами відповідних товариств, хоча й в обмеженому вигляді. Сприяє такій діяльності окремий законодавчий акт щодо обмеження підприємницької діяльності публічних службовців. Слід також зазначити, що відповідно цього закону державний службовець має вказувати у спеціальному реєстрі пільги та доходи отримані ним під час своєї діяльності, зокрема: фінансування громадської діяльності, оплачені поїздки та відрядження не пов'язані із роботою, пожертвування (доходи) від вітчизняних та іноземних організацій.

Основним правовим актом Румунії, який регулює правовий статус державних службовців, є Адміністративний кодекс Румунії, затверджений надзвичайною постановою Уряду від 03.07.2019 № 57.

Відповідно до положень цього нормативно-правового акту державним службовцям заборонено: висловлювати публічні оцінки, які не відповідають дійсності, щодо діяльності органу влади чи установи, в якій він працює, його політики, стратегії або проектів нормативних актів; виносити рішення у справах, в яких державний орган чи установа, в якій він працює, є стороною, або надавати несанкціоновану інформацію у зв'язку із розглядом такої справи; розголошувати та незаконно використовувати інформацію з обмеженим доступом; надавати допомогу та консультації фізичним або юридичним особам з метою сприяння вчиненню юридичних чи організаційних дій проти держави, державного органу чи установи, в якій вони працюють. Ці положення також застосовується після припинення службових відносин протягом 2 років.

В частині обмежень політичного характеру статтю 43 відповідного кодексу державним службовцям забороняється брати участь у зборі коштів для діяльності політичних партій, організацій, а також за діяльності незалежних кандидатів, надавати матеріально-технічну підтримку кандидатам на державні посади, розміщувати в органах державної влади чи установах знаки чи об'єкти з логотипом та/або назвою політичних партій, організацій.

Державним службовцям забороняється вимагати або приймати, прямо чи опосе-

редковано, подарунки чи інші переваги для себе чи інших осіб. Не вважаються неправомірним подарунком товари, які державні службовці отримали безкоштовно в рамках певної протокольної діяльності під час виконання своїх повноважень або займаної державної посади, які підпадають під дію спеціальних правових положень [14].

Додатково в Румунії ухвалений Закон «Щодо доброчесності під час виконання державних функцій» від 01.09.2010 № 176. Зазначений нормативний акт регулює порядок подання декларацій про майно та приватні інтереси, процедуру перевірки декларації особи та іншої інформації особи співробітниками Національного агентства доброчесності, порядок складання агентством узагальнених звітів щодо наявності конфлікту інтересів або інших обставин несумісних із зайняттям посади державного службовця. Декларації про майно державні службовці подають в електронному вигляді протягом 30 днів з дати призначення чи обрання на посаду або з дати початку службової діяльності та засвідчують кваліфікованим електронним підписом [15].

Обов'язок декларування активів та майна для державних службовців також передбачений законом «Про запобігання та виявлення корупційних діянь» від 08.05.200 № 78. Крім цього, згідно із його положеннями особи які виконують державні функції або контрольні державні повноваження зобов'язані декларувати протягом 30 днів після отримання будь-якої прямої чи опосередкованої винагороди або подарунка, отримані у зв'язку з виконанням своїх функцій чи обов'язків, за винятком тих, що мають символічне значення [16].

Правове регулювання запобігання конфлікту інтересів в Румунії врегульовано окремим нормативно-правовим актом – Законом «Про заходи щодо забезпечення прозорості у здійсненні публічних повноважень, державних функцій в бізнес-середовищі, а також щодо запобігання корупції» від 19.04.2003 № 161. Під конфліктом інтересів розуміється ситуація, за якої особа, що виконує функції держави, має особистий інтерес, який може впли-

нути на об'єктивне виконання нею своїх посадових обов'язків.

Державний службовець має конфлікт інтересів, якщо він: має розглядати звернення, приймати рішення або брати участь у прийнятті рішень щодо фізичних та юридичних осіб, з якими він перебуває у близьких відносинах; бере участь в роботі колегіального органу де є інші державні службовці, з якими він перебуває у відносинах спорідненості: подружжя або перший ступінь споріднення; під час виконання посадових обов'язків приймає рішення на яке можуть вплинути його особисті інтереси, інтереси його дружини або родичів першого ступеня спорідненості.

У разі наявності конфлікту інтересів державний службовець зобов'язаний утриматися від розгляду звернення, ухвалення рішення чи участі в його ухваленні та негайно повідомити керівника, якому він безпосередньо підпорядкований. Він зобов'язаний не пізніше ніж у 3-денний строк з дня, коли йому стало відомо про таку ситуацію, вжити заходів, необхідних для неупередженого здійснення публічних функцій. Державні службовці, які під час виконання своїх державних функцій здійснювали контроль щодо комерційних компаній або інших прибуткових організацій не можуть надавати їм спеціальну консультацію або працювати в них протягом 3 років після звільнення з посади. Прямі ієрархічні стосунки в державних органах не допускаються, якщо відповідні державні службовці є подружжям або родичами першого ступеня спорідненості. Такі особи протягом 60 днів мають припинити відповідний стан та усунути відносини підпорядкування. Особі, що виконує державні функції забороняється використовувати в приватних інтересах назви та символи, пов'язані із посадою, в т.ч. у сфері комерційної реклами. Використання або дозвіл на використання загальнодоступного зображення, імені, голосу чи підпису особи, яка виконує публічні функції, у будь-якій формі комерційної реклами заборонено, за винятком безкоштовної реклами в благодійних цілях [17].

Висновки і пропозиції. 1. Аналіз нормативно-правових актів, що встановлюють правовий режим обмежень та заборон

для публічних службовців у зарубіжних країнах доводить про наявність доволі ефективного механізму реалізації таких заборон, який підкріплений не тільки нормами права, але й наявністю системи соціальних установок та правил в громадянському суспільстві, функціонуванням спеціальних уповноважених суб'єктів, що забезпечують їх реалізацію тощо.

2. Обмеження та заборони для публічних службовців є подібними до тих, що існують в нашій країні. Наприклад, при вступі на публічну службу особа повинна мати відповідний вік, рівень освіти, громадянство, володіти державною мовою, бути дієздатною, не мати судимості або притягнення до відповідальності за правопорушення в сфері службової діяльності.

3. Також при проходженні публічної служби особа повинна: неупереджено ставитися до всіх учасників службових правовідносин, проявляти толерантність та впроваджувати антидискримінаційні стандарти; бути лояльною до системи публічної служби, зберігати службову таємницю; уникати конфлікту приватних та публічних інтересів; не суміщувати публічну службу із іншою оплачуваною діяльністю за певними виключеннями; не отримувати для себе та свої близьких неправомірну вигоду, подарунки, пільги; не використовувати державне майно та владні повноваження; не бути членом політичної партії чи об'єднання, не вести в їх інтересах агітацію чи вчиняти інші дії; подавати відповідні декларації про свій майновий стан та доходи.

4. Разом із цим, на наш погляд, існує декілька напрямів впровадження досліджуваного зарубіжного досвіду в національну практику. По-перше, звичайно мова йде про розширення або уточнення правового режиму обмежень для державних службовців, шляхом ухвалення окремих нормативно-правових актів щодо запобігання конфлікту інтересів, отриманню подарунків, пільг чи інших переваг, здійснення публічними службовцями підприємницької або іншої оплачуваної діяльності. По-друге, доцільним є ухвалення окремого нормативного акту щодо викричів неправомірних дій в сфері службових відносин. Чинний Закон України «Про

запобігання корупції» регулює це питання тільки по відношенню до корупційних правопорушень. В той же час законодавство зарубіжних країн розуміє галузь діяльності викривачів дещо ширше: вчинення службових злочинів та адміністративних правопорушень, викриття неетичної поведінки тощо. По-третє, в зарубіжних країнах встановлені чіткі правила щодо лояльності до публічної служби, які стосуються обмежень в наданні відповідних коментарів та оцінних суджень, заборони використання логотипів, зображень, особистої інформації, в ситуаціях, що можуть підірвати її авторитет або викликати сумнів в неупередженості службовця.

Перспективними напрямками подальших досліджень слід визначити дослідження напрямів удосконалення чинного законодавства України щодо дотримання публічними службовцями обмежень та заборон.

Список використаної літератури:

1. Аніщенко Т. С. Зарубіжний досвід розвитку публічної служби на прикладі країн Азії та Північної Америки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 277–282.
2. Денисов М. Д. Становлення і розвиток державної служби в країнах Східної Європи. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2016. № 1. С. 108–116.
3. Качан Я. В. Європейський досвід професійного розвитку публічної служби та можливості його використання в Україні під час системних реформ. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 13. С. 94–98.
4. Неділько А. І. Зарубіжний досвід здійснення публічної служби. *Право та державне управління*. 2018. №1 (30). Т. 2. URL: <http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/index.php/archiv?id=44> (дата звернення 11.12.2023).
5. Серєда О. Г., Бурнягіна Ю. М. Окремі питання добору на державну службу: зарубіжний досвід та вітчизняні перспективи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 1. С. 72–78.
6. Іваниця А. В. Служба в поліції в системі державної служби: закордонний досвід окремих демократичних держав. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 29–34.
7. Прокоф'єв М. М. Адміністративно-правове регулювання державної служби в правоохоронних органах: дис. ... докт. філос. за спец. 081 «Право». Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 248 с.
8. Zákon č. 234/2014 Sb. Zákon o státní službě. URL: <https://tinyurl.com/ykvpr96b> (дата звернення 12.12.2023).
9. Zákon č. 159/2006 Sb. Zákon o střetu zájmů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-159> (дата звернення 12.12.2023).
10. Zákon č. 171/2023 Sb. Zákon o ochraně oznamovatelů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-171> (дата звернення 12.12.2023).
11. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/sluzba-cywilna-17507152> (дата звернення 11.12.2023).
12. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne. URL: <https://tinyurl.com/ywnqfk2b> (дата звернення 11.12.2023).
13. Zarządzenie Nr 70 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2011 r. W sprawie wytycznych w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie zasad etyki korpusu służby cywilnej. URL: <https://tinyurl.com/yt2kqtg7> (дата звернення 11.12.2023).
14. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 57 din 3 iulie 2019 Privind Codul administrativ. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/269265> (дата звернення 11.12.2023).
15. LEGE nr. 176 din 1 septembrie 2010 Privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/262743> (дата звернення 11.12.2023).
16. LEGE nr. 78 din 8 mai 2000 Pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22361> (дата звернення 11.12.2023).
17. LEGE nr. 161 din 19 aprilie 2003 Privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul

---

de afaceri, prevenirea și sancționarea
corupției. URL: <https://legislatie.just.ro/>

Public/DetaliiDocument/267752 (дата
звернення 11.12.2023).

Shovkun Yu. Foreign experience of legal regulation of restrictions during public service (on the example of the Czech Republic, Poland and Romania)

The article examines the experience of legal regulation of restrictions and prohibitions applied to civil servants in the Czech Republic, Poland, and Romania. It is noted that the restrictions and prohibitions for public servants are similar to those that exist in our country. For example, when entering public service, a person must have the appropriate age, level of education, citizenship, speak the state language, be legally competent, and not have a criminal record or prosecution for an offense in the field of official activity. The requirements for persons entering the public service, the specifics of their legal status, and the content of the main restrictions that they must adhere to during the performance of official duties are also analyzed. On the basis of the conducted comparative legal analysis, promising directions for the use of relevant experience in the optimization of normative legal acts of Ukraine, which regulate the legal status of a public servant, were determined, and the following conclusions were drawn. Firstly, it is usually about expanding or clarifying the legal regime of restrictions for civil servants, through the adoption of separate legal acts on the prevention of conflicts of interest, receiving gifts, benefits or other benefits, and the implementation of entrepreneurial or other paid activities by public servants. Secondly, it is expedient to adopt a separate normative act regarding whistleblowers of illegal actions in the field of official relations. The current Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" regulates this issue only in relation to corruption offenses. At the same time, the legislation of foreign countries understands the field of activity of whistleblowers somewhat more broadly: committing official crimes and administrative offenses, exposing unethical behavior, etc. Thirdly, in foreign countries, clear rules have been established regarding loyalty to the public service, which refer to restrictions on the provision of relevant comments and evaluation judgments, the prohibition of the use of logos, images, personal information, in situations that may undermine its authority or raise doubts about the employee's impartiality.

Key words: public service, public servant, public servant, restrictions, prohibition, legal protection, international experience.